

ZAMFIR C. ARBURE

AUTONOMIA SAU ANEXAREA

TRANSILVANIA

ȘI

BUCOVINA

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA CURȚII REGALE, F. GÖBL FII

19, Strada Regală, 19

1914.

20 Bani.

Dacă port cu ușurință și cu zâmbet a lor ură,
Laudele lor de sigur m'ar jigni peste măsură.

Comandantul suprem al armatelor ruse, Marele Duce și General Adjutant Nicolae Nicolaevici, a adresat o proclamațiune popoarelor din Austro-Ungaria.

În această proclamațiune citim următorul pasagiu de o mare însemnătate istorică:

«Popoarele Austro-Ungariei, exclamă Marele Duce, intrând, în capul armatelor ruse, în ținuturile austro-ungare, în numele Marelui Țar rus, declar vouă că Rusia nu o dată își varsă sângele pentru liberarea popoarelor de sub jugul străin și că dânsa nu caută altceva decât restabilirea libertății și a dreptății.

«Vouă, popoarelor austro-ungare, dânsa aduce acum libertatea și realizarea aspirațiunilor voastre naționale.

«Rusia tinde numai către un singur lucru și anume ca fiecare din voi să se poată propăși și să trăiască fericit, păstrând patrimoniul scump al părinților, limba și credința».

Astfel sună proclamațiunea Marelui Duce Nicolae.

Ca unul care aparțin generațiunei ce a luptat întreaga sa viață în contra absolutizmului Țarilor ruși, firește că îmi dau bine seama cât prețuește o proclamațiune țaristă dată în numele *libertății și dreptății*.

Marele poet rutean Taras Șefcenco ale cărui opere poetice nemuritoare sunt riguros oprite în Rusia, într'una din poeziile sale astfel zugrăvește traiul fericit ce 'l duc numeroasele popoare subjugate de Rusia :

De la Moldovanul și pân la Finlandezul
 Popoarele Rusiei în toate limbile tac,
 Căci traiul lor e așa de fericit.

Rusia asupra a numeroaselor popoare din care se compune vastul imperiu al țărilor, Rusia — călăul secular al Poloniei, Rusia sperjură a tratatului de unire cu Finlanda, cu Georgia, cu Ucraina, Rusia care a călcat cuvântul său de onoare de a garanta integritatea teritoriului României în războiul dela 1877 — această absolutistă Rusie a Țărilor, uitând întregul său trecut istoric, vine astăzi în Austro-Ungaria pentru a rezolvă acolo, cestiunea spinoasă a naționalităților din care este compus acest imperiu dualist.

Toate acestea cred necesar a amintî numai în treacăt. N'am pretențiune de a mă pune deacurmezișul curentului filorus din țară. Sunt adânc convins că acest curent în afară de presa cumpărată cu ruble, este absolut conform cu spiritul îngust, reacționar, retrograd și totd'auna practic a păturei noastre culte; el este în perfectă concordanță cu psihica și mentalitatea acestei păture.

Un lucru însă să nu se piarză din vedere, anume acela că pătura noastră cultă — întreaga noastră albăstrime — este urâtă și adânc disprețuită în Rusia, Franța, Italia, Serbia, Bulgaria, Grecia, Belgia și Germania.

Aceasta să n'o perdem din vedere, trebuie s'o știm și să nu ne-o ascundem. Toți cei cari au trăit în aceste

țări, cari cunosc limba și literatura acestor popoare, cari sunt în contact cu fruntașii acestor popoare — cunosc bine acest adevăr trist. Nu suntem iubiți de nimeni, urâți de toți. În Rusia barim, cuvânt de român — e cuvânt de ocară, dar să închidem paranteza.

Lucru curios, înainte de acest războiu pentru liberarea popoarelor subjugate din Austro-Ungaria, a fost necesar să dispară dintre cei vii tocmai purtătorul ideii naționaliste, moștenitorul tronului Austro-Ungar, Frantz Ferdinand.

O bombă expediată dintr'o țară vecină pune capăt acestei vieți scopul căreia a fost realizarea autonomii naționalităților din Imperiul Austro-Ungar, dar

Le cadavre est à terre, et l'idée est debout

Ideea autonomiei naționalităților din Austro-Ungaria este astăzi stindardul sub care pășește căzăcimea muscălească tocmai în inima europeii civilizate.

Sunt în istoria omenirii astfel de coincidențe bizare pe cari însă istoria le desvăluie apoi încet încet spre *marea rușine a omenirii*.

Și acum cu cât armatele ruse pătrund în inima Austro-Ungariei din întunericul viitorului se desprinde chestiunea arzătoare: ce va deveni imperiul Austro-Ungar după acest război.

Cât de complexă este această chestiune, cât de grea este rezolvarea ei, totuși este necesar de a se gândi la această problemă și a se pregăti pentru rezolvarea ei.

Firește nu este timpul încă de a aduce un verdict în această privință, dar totuși e necesar tocmai în momentul de față de a cunoaște toate *prolegomena* ne-

cesare pentru o mai bună rezolvare a acestei mari cestiuni.

De câte ori s'a zis cum că cestiunea naționalităților în Austro-Ungaria este o *tabula rasa*; faptele au demonstrat cu prisosință toată greșeala acestei păreri.

De când există Austro-Ungaria, și mai cu seamă de la revoluțiunea dela 1848 și apoi la 1866 toți oamenii politici ai Austro-Ungariei, toți publiciștii de frunte și-au bătut mereu capul cu fel de fel de proiecte privitoare la rezolvarea acestei aride cestiuni; am văzut cabinete de miniștri urcându-se la putere cu fel de fel de lozinci naționale cari toate au căzut dovedindu-se neaptele a rezolva cestiunea; s'au făcut legi privitoare la garantarea naționalităților, sau încercat tot felul de compromisuri și din toată această activitate nu s'a ales nimic.

Dacă toate aceste efortări n'au urnit cestiunea din loc cauza reșade în condițiuni absolut imposibile sub auspiciul cărora sau încercat oameni să rezolve cestiunea.

Două ani după introducerea actualei forme de guvernământ în Austro-Ungaria adică după primii 2 ani de aplicarea dualizmului la 1869 René Tallandier a scris în *Révue de deux mondes* următoarea prorocie:

«Din înălțimea pe care stăm ca santinela repetăm strigătul de alarmă ce ne vine de pe malurile Dunărei și a Moldavei: *Austria v'a fi o federațiune sau Austria nu va fi.*»

Dualizmul dela 1867 a stabilit într'un mod definitiv posibilitatea că acest imperiu săși poată împlini destinele sale pe calea pacinică; dualizmul dintr'o parte, și drepturile sale politice foarte mari, desființarea autocrației absolutiste de altă dată au făcut că certele între naționa-

lități în Austro-Ungaria trebuie să o ducă la o catastrofă.

Organizațiunea de stat a Austro-Ungariei nu degeaba a fost adeseori comparată cu o menagerie în care animalele de o specie au fost închise în deosebite cuști, iar fiarele cari nu sufer contactul reciproc au fost bătute în una și aceeași cușcă unde firește se mănâncă și se distrug reciproc; mai trebuie adăugat la această comparațiune că în menageria austriacă există o cușcă maghiară în cari sunt închise fiare cari de și dușmane seculare între ele au datoria de a servi aceleiași idei de stat, ideiei pur ungare.

Orî cine își poate închipui ce cacofonie și ce zgomot asurzitor domnește în această bizară organizațiune de stat.

La 1904 Principele Lichtenștein într'un discurs rostit de dânsul și în care acest om politic amintise despre revoluțiunea dela 1848 a zis: «In acest an înțelepciunea «diplomaților și a oamenilor de stat a dat faliment. «Nodul gordian care nu a putut să fie deslegat a fost «tăiat cu sabia; probabil că și acum se va întâmpla «acelaș lucru. Austria atât de glorioasă în curgerea mai «multor secole va fi ștearsă de pe fața pământului. Momentul se apropie când va fi pus capăt conversațiunilor «plicticoase ce se fac prin telefon, clopoțelul telefonului «va anunța că linia este închisă».

Cuvintele Principelui Lichtenștein par unora că se realizează.

Să ne aducem aminte în ce a constat înțelepciunea oamenilor dela 1848 care a dat faliment. Precum știm în Reichstratul dela Crenzir Palațchi a propus ca să se lase la o parte atât tendințele centraliste precum și drep-

turile istorice ale provinciilor, și întreaga Austro-Ungarie să fie împărțită etnograficește conform cu naționalitățile din care e compus Imperiul. Înțelepciunea acestei propuneri a fost așa de logică încât putea să pară genială.

Palățchi împărțise Austro-Ungaria în opt regiuni și anume:

1. Austria germană în părțile din Boemia și Moravia locuite de germani.

2. Austria boemă cu slovacii din Ungaria.

3. Austria polonă.

4. Austria ucrainiană cu rutenii din Bucovina și rutenii din Ungaria.

5. Austria illirică în care trebuia să intre toți slavii dela sudul imperiului.

6. Austria românească, care cuprindeă Transilvania, cu părțile de dincolo de Arad ale Ungariei locuite de români, precum și Bucovina românească.

7. Austria maghiară.

8. Austria italiană.

Ideea organizațiunii federaliste a popoarelor austro-ungare n'a murit dela Palățchi încoace, dar realizarea acestei idei a fost zădărnicită de două popoare dominante din Austria.

Germanii nu se împăcau cu gândul de a cedă altor neamuri micile grupări de germani ce locuesc pe ici pe colea înclavate în poporațiuni de alte neamuri.

Maghiarii din altă parte nu voiau nici să auză despre existența în Ungaria a altor naționalități decât cea maghiară. Polonii nu voiau să cedeze ceva din vechia Polonie locuită azi de către ruteni; Boemii nu voiau ase-

menea să cedeze părțile din Boemia colonizate de germani.

Peste toate acestea a domnit dualismul lui Beist și chiar egalizarea Austriei illirice cu Cisleitania și Transleitania se consideră ca o idee pur revoluționară.

Până la ultimul timp, adică până la democratizarea mișcărilor naționaliste, în Austro-Ungaria se consideră de mare liberalizm cererea restabilirii drepturilor feudale a nobilimei precum și a privilegiilor medievale a provinciilor. Și ideia federațiunei naționalităților din Austro-Ungaria părea absolut imposibilă de a fi realizată.

Dela Palațchi până în zilele noastre afară de iubitul meu amic Aureliu Popovici nimeni nu s'a ocupat cu ideia mântuitoare a federațiunii naționalităților austro-ungare.

În lucrarea sa tipărită la Leiptzig la 1906 și intitulată: *Die vereinigten Staaten von gross-Oesterreich* d. Popovici împarte teritoriul Austro-Ungariei în 15 regiuni naționale (afară de Bosnia și Herzegovina) iată aceste regiuni :

1. Austria germană cu populațiunea germană de pe granița apusiană a Ungariei din partea dela sud apus a Boemiei și din Moravia dela sud.
2. Boemia germană compusă din partea dela nord apus a Boemiei cu Trantenau.
3. Moravia germană (Silezia). Silezia germană cu populațiunea germană a Moraviei și Boemiei, aci intră două mici fâșii cu populațiune boemă.
4. Boemia.
5. Galiția apuseană compact locuită de poloni.
6. Galiția dela răsărit cu părțile locuite de ruteni

din comitatele Ungariei și dela nord răsărit a Bucovinei.

7. Transilvania, cu populațiunea compactă românească, cu părțile din Ungaria locuite tot de români și cu partea Bucovinei locuită de români.

8. Croația împreună cu Dalmația, partea croată a Istriei și Fiume.

9. Kraina, unde intră întreaga populațiunea slovenă.

10. Regiunea Slovacilor.

11. Voevodina în care intră populațiunea Sârbă din sudul Ungariei.

12. Ungaria, partea locuită de Unguri.

13. Regiunea Secleriană adică părțile Maghiare a comitatelor din Transilvania.

14. Trento.

15. Triest cu populațiunea Italiană a Istriei.

Această împărțire a Austro-Ungariei, făcută de un vi-guros cunoscător a țării sale, Aurel Popovici este precum vedem mai detaliată decât cea obținută de către Palațchi; dânsul formează unele regiuni, cari la Palațchi sunt înglobate în niște grupuri prea mari. Firește, ca și această împărțire a lui Popovici pe 15 grupuri etnografice lasă încă multe «inclavări», rămase incrustate în mijlocul unor naționalități străine lor; dar Aurel Popovici, cu drept cuvânt consideră de imposibil de a împinge principiul național «până la absurd» și acceptă pentru aceste fragmente naționale *o asimilație lentă*. Prin sine se înțelege cum că sub *asimilație lentă* un Aurel Popovici nu admite mijloacele drastice ce s'au pus în practică de guvernele noastre în cuadrilaterul alipit la România.

Astfel pentru înclavările mai mari (precum și pentru ovrei) d. Popovici propune lărgirea drepturilor înscrise în Constituțiune, precum și aplicarea autonomiei exteritoriale, recomandate de Rud. Schpringer.

Toate popoarele cari formează cele 15 regiuni, după proiectul lui Aurel Popovici capătă drepturile politice în *Marea Austria*. In cartea sa există chiar un proiect de Constituțiune pentru organizarea federativă a viitoarei Austrii. Statele naționale acestei federațiuni (Bundesstaad) trimit reprezentanții săi pentru formarea ocârmuirii imperiale, în capul căreia se află Impăratul. Ocârmuirea imperială este învestită cu puterea executivă. Austria germană și Ungaria au câte 7 reprezentanți în ocârmuire, Boemia 5, Transilvania 4, Croația și ambele jumătăți din Galiția câte 3, Boemia germană și regiunea slovacă câte 2, Moravia germană, Kraina, Voevodina, Trento, Triest și regiunea seclerilor câte 1 reprezentant. Puterea legiuitoare aparține la două Camere, din cari Camera de jos, se alege de tot poporul prin sufragiul universal, iar Camera de sus să formează parte prin dreptul de naștere, parte prin alegere, parte prin numiri *ad hoc*. Afacerile de interes general imperial, sunt de competența ocârmuirii centrale, toate celelalte afaceri intră în competența statelor naționale, cari, (fiecare pentru dânsul), își elaborează Constituțiunea sa proprie, au parlamentele lor proprii, guvern și magistratură. Limba generală a imperiului va fi cea germană, dar fiecare stat național va întrebuința limba sa națională în lăuntru statului.

Proiectul lui Popovici se consideră până acum ca concepția cea mai radicală în reformarea Austro-Ungariei;

de și proiectul acesta n'a depășit absolut de loc cadrul patriotismului de stat austriac. Voind a realiza vechea ideia transformării Austro-Ungariei într-o Helveția monarhică, autorul s'a oprit îndeosebi asupra prerogativelor și drepturilor monarhului. Un capitol special în cartea lui Popovici este sacrificat demonstrațiunei că numai împăratul printr'o cale anticonstituțională, pe calea unei lovături de stat, poate introduce regimul federal în organizațiunea de stat a Austriei.

Împăratul pentru care a fost scris acest capitol, împăratul care avea să realizeze proiectul lui Aurel Popovici a fost — Frantz-Ferdinand, asasinat la Serajevo.

Și acum visul lui Aurel Popovici pretinde să-l realizeze Țarul tuturilor cazacilor și mongolilor.

Acest proiect, care părea o utopie, ca să poată fi realizat de bătrânul «*Drăguțul de împărat*», să pretinde că va fi realizat de «*Drăguțul de Țar*» a tuturilor rușilor și românilor din București. Inșă, firește cu orcare schimbare de detalii pe ici pe colea, după gustul muscălesc.

Este incontestabil că programul *maximum*, elaborat de Aurel Popovici devine acum un program *minimum*. Or cât de firească și naturală pare despărțirea pe naționalități a popoarelor din Austro-Ungaria, totuși în această despărțire să simte ceva artificial și anume artificiale sunt hotarele puse între regiunile naționale. Acum aceste hotare pot dispărea de la sine anume acolo unde unitățile naționale vin în contact cu aceeași națiune care locuiește din-colo de hotarul actualei Austro-ungariei.

Astfel polonii austriaci în loc să atragă la sine pe polonii din Rusia, acum se vor uni cu ei, formând un stat polon în care va domni «liniștea și fericire din

Varșovia». Ruteni din Galiția și Bucovina, care până acum posedau peste 1.200 de biblioteci rutenești, cari se foloseau de evangelia și alte cărți bisericești în limba ruteană, cari tipăreau liber scrierile repausatului meu amic M. Dragomanow, pe «*Cobzarul*» lui Sefcenco etc.—acum se vor uni cu cele 30 milioane de ruteni din Rusia, cari n’au drept nici la biserica, nici la școala rutenească, nici la limba părintească.

Bosnia, Herzegovina, Voevodina și chiar Kraina se vor alipi de Serbia—drept recompensă din partea Europei civilizate pentru asasinatul principelui Frantz Ferdinand și a soției sale.

În fine Transilvania și Bucovina se vor uni cu România, formând un singur stat cu atât mai omogen etnicește, cu cât se va tăia din Bucovina tot ce e locuit de ruteni, și din Transilvania absolut tot ce este locuit de alte neamuri. Pentru puritatea etnică a României îi se va lua de Rusia Gurile Dunărei, locuite de slavi, poate chiar județul Tulcea și Constanța, locuite de multă poporațiune slavă, și în fine firește și Cuadrilaterul bulgar.

Astfel se va realizà visul lui Aurel Popovici cu ajutorul pravoslavniciei Rusie.

Pentru realizarea acestui vis frumos, profesorii universitari, studenții și pătura socială, care în vechea Polonie purtă falnicul nume de *șleachta*, astăzi fac manifestații pe străzile Bucureștiului, la Capșa și Terasa, în fața ambasadei rusești; lipesc afișe cu cuvântul «*De închiriat*» pe palatul bătrânului și înțeleptului Rege Carol, și uitând că la 1907 tot dela Capșa a pornit strigătul de chemare în ajutor în contra țărănimii răsculate ajutorul ar-

matelor austriace a drăguțului de împărat; astăzi șleachta pornește strigând: trăiască drăguțul de Țar și jos Austria!

Pentru a zădărnici ucigătoarea trama, ce a urzit în contra neamului român *blestemata Rusia* ar fi firese, ar fi logic ca să menținem modul nostru cumpătat de vedere; trebuie sprijinit și obținut pentru Transilvania și Bucovina *deplina autonomie*, trebuie refuzat categoric de a înstrăina ceva din țară în schimbul acestor două provincii românești.

Să se ia pildă dela Bulgaria, cu care ne-am dușmănit așa de neinteligent la 1913: această țară a știut să sprijine autonomia Rumeliei Orientale, care apoi pe calea revoluționară în contra voinței Europei s'a alipit benevol la patria-mumă a bulgarilor.

Dar mai e *rubla*....., mai e presa vândută, mai sunt Puruzkevicii noștri pământeni, cari se închină autocrației ruse, sunt politicianii noștri orbi, cari nu prevăd ziua de mâine, cea după război.... etc. etc.

Și apoi unde sunt adevărații patrioți? Oare statuia din Bulevardul Colței, ca antica statuia lui Memnon, luminată de incendiul satelor din Transilvania, va striga de pe soclul său de granit, rusofililor noștri:

Aieasta nu se poate!

DE ACELAȘ :

- Basarabia în secolul XIX* scriere premiată și tipărită
de Academia Română 10 Lei
- Dicționarul Geografic al Basarabiei* tipărit de
Societatea Geografică română 10 Lei
- La Natalité et l'avenir de la nation roumaine.*
Paris. 1914.
-